

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Αριθμός 9

ΚΥΡΙΑΚΗ Α' ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

01-03-2026

*«αίνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου,
ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχων» (Ψαλμ. 145,2).*

Κατά τούς πρώτους χριστιανικούς χρόνους, ἀδελφοί μου, ἡ ψαλμωδία γινόταν ἀπό ὀλόκληρο τό ἐκκλησίασμα. Ὅμως, στήν πορεία ἐπικρατεῖ τό σύστημα ἕνας νά προεξάρχει καί οἱ λοιποί νά ἀκολουθοῦν ὑποβάλλοντες. Ὁ ἱστορικός Εὐσέβιος γράφει: «Ἐνός μετά ρυθμοῦ κοσμίως ψάλλοντος, οἱ λοιποί καθ' ἡσυχίαν ἀκροώμενοι τῶν ὕμνων ἀκροτελεύτεια συνεξηχοῦσι» (Ἐκκλ. ἱστορία Β', 12). Ὡς πρὸς τό ἀντιφωνικό τρόπο ψαλμωδίας στή δημόσια λατρεία, εἶναι πολύ ἀρχαῖος καί μάλιστα προχριστιανικός. Ἦδη συναντᾶται καί στήν ἐβραϊκή λατρεία. Ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας (+428) ὑποστηρίζει ὅτι οἱ μοναχοί Φλαβιανός καί Θεόδωρος, ἀπό τήν Ἀντόχεια, εἶναι ἐκεῖνοι πού καθιέρωσαν τήν ἀντιφωνία στήν ἑλληνική γλῶσσα τῆς Συριακῆς Ἐκκλησίας, περίπου τό 360 μ.Χ. «Οὗτοι πρῶτοι διχῆ διελθόντες τούς τῶν ψαλλόντων χορούς, ἐκ διαδοχῆς ἄδουν τήν δαυϊτικὴν ἐδίδαξον μελωδίαν». Τήν ἀντιφωνία στήν Καισάρεια, καθιέρωσεν ὁ Μέγας Βασίλειος, πού τήν θεωρεῖ «πατροπαράδοτον». Στήν Κωνσταντινούπολη πρῶτοι χρησιμοποίησαν οἱ Ἀρειανοί καί τότε ὁ ἱερός Χρυσόστομος προέτρεψε τό λαό νά μιμηθεῖ τόν τρόπο αὐτό τῆς ψαλμωδίας. Καί ὁ Σωζόμενος παρατηρεῖ: «Ἐξῆρχον δέ τῶν ψαλτῶν τοῖς ἄλλοις οἱ τοῦτοι ἀκριβοῦντες καί συνυπήχει τό πλῆθος ἐν συμφωνία» (Ἐκκλ. Ἱστορία Ε', α').

Ο ΓΥΝΑΙΚΩΝΙΤΗΣ. Ὁ Γυναικωνίτης ἢ Γυνακίτης ἀναφέρεται ἀπό τότε πού ἄρχισαν νά κτίζονται οἱ μεγάλες βασιλικές καί μάλιστα, ἐνῶ ἀπό τά μέσα τοῦ 4^{ου} αἰώνα ὑπάρχει ὁ διαχωρισμός μεταξύ ἀνδρῶν καί γυναικῶν στόν κυρίως ναό, ἢ χρήση τῶν ὑπερώων τοῦ ναοῦ, ὡς γυναικωνίτη, παρουσιάζεται ἀργότερα. Ἡ τάξη αὐτή ὑπῆρχε στόν Ἰουδαϊσμό καί τό ἔθιμο αὐτό παρέλαβε καί ἡ

Χριστιανική Ἐκκλησία πολύ νωρίς (Θρησκευτική καί Ἠθική ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος 4^{ος}, σελ. 847). Ὁ ἱερός Χρυσόστομος κάνει λόγο καί γιά τό ξύλινο χώρισμα πού χώριζε τά δύο φύλα. Ὁ δέ ἱστορικός Σωκράτης κάνει λόγο, γιά τήν εὐσέβεια τῆς μακαρίας Ἑλένης «ὡς καί συνεύχεσθαι ἐν τῷ τῶν γυναικῶν τάγματι (Ἐκκλ. ἱστορία Α',17). Στόν γυναικωνίτη τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπῆρχαν τά ἰδιαίτερα καθίσματα τῶν κυριῶν τοῦ Παλατιοῦ, τῆς αὐτοκράτειρας καί τῆς συνοδείας της. Ὁ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων λέγει πῶς «ὁ γυναικωνίτης ἔγινε, γιά νά διαιροῦνται οἱ γυναῖκες ἀπό τούς ἄνδρες, «καθώς αἱ μυροφόροι οὐκ εἰσῆλθον εἰς τόν τάφον μετά Ἰωσήφ καί Νικοδήμου, ἀλλά ἰστάμεναι ἔξω ἔκλαιον» (Ἐκκλ. Ἱστορία PG 87, 3981).

ΤΕΜΠΛΟ Η' ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙ. Ἡ λέξη τέμπλο προέρχεται ἀπό τή λατινική λέξη «templum» πού σημαίνει τέμενος, δηλαδή ἱερός χώρος προοριζόμενος γιά τή λατρεία τοῦ Θεοῦ. Ἀπαντᾶται τόν 8^ο αἰῶνα σέ κείμενα τοῦ Θεοδώρου Στουδίτη. Παλαιότερα ἀπέδιδε μέ ἄλλες ὀνομασίες τή συγκεκριμένη ἀρχιτεκτονική κατασκευή: ἱεραὶ κιγκλίδες, κάγκελλα, δρύφακτα, στηθέα, θύρακες, ἔρκος, περίβολος. Συστατικά μέρη τοῦ τέμπλου αὐτοῦ εἶναι οἱ μικροί κίονες καί οἱ πλάκες – θωράκια, ξύλινα ἢ σιδερένια καί μαρμάρια μέ πολλά γλυπτά θέματα. Ἐπίσης, πάνω ἀπό τά παραπετάσματα ἢ βῆλα, τά ὅποια κατέβαζαν οἱ ἱερεῖς στά ἱερότερα σημεῖα τῆς Θείας Λειτουργίας. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος γράφει: «Ὅταν ἴδης ἀνελκόμενα τά ἀμφίθυρα, τότε νόμισε διαστέλλεσθαι τόν οὐρανόν ἄνωθεν καί κατιέναι τούς ἀγγέλους. Τό σημερινό τέμπλο ἄρχισε νά διαμορφώνεται ἀπό τήν ἐποχή τῆς εἰκονομαχίας καί ὀριστικοποιήθηκε ἡ μορφή του τόν 14^ο αἰῶνα, ἔτσι ἔχει ὑψωθεῖ πλέον μέχρι τῆς ὀροφῆς, ὅποτε τοποθετήθηκαν καί εἰκόνες μεγάλων διαστάσεων. Ἡ διάταξη τῶν εἰκόνων εἶναι, Δεξιά τῆς Ὁραίας Πύλης βρίσκεται ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ μέ ἰλαρή μορφή κρατῶντας στά χέρια Του τό Εὐαγγέλιο ἀνοιχτό μέ τίς λέξεις: «Ἐγώ εἰμι τό Φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοί οὐ μή περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ» (Ἰω. η',12). Δίπλα του εἰκονίζεται ὁ Τίμιος Πρόδρομος. Ἀριστερά τῆς Ὁραίας Πύλης εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Θεομήτορος κρατῶντας στά χέρια της τόν ἐνσαρκωθέντα Λόγον, τόν Σωτήρα. Δίπλα εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ

Ἁγίου πού εἶναι ἀφιερωμένος ὁ Ναός καί οἱ ἐπίλοιποι Ἅγιοι μέ τίς εἰκόνες τους. Ὁ Συμεών λέγει: «καί μᾶς διδάσκουσι τά τοιαῦτα, ὅτι καί εἰς τόν οὐρανόν μέ τόν ἴδιον τρόπον κάθηται ὁ Χριστός μέ τούς ἁγίους Του, καί ὅτι εἶναι τώρα μέ ἡμᾶς καί μέλλει πάλι νά ἔλθῃ». Στό ἄνω μέρος τοῦ Ἱεροῦ εἰκονοστασίου βρίσκεται τό λεγόμενο Δωδεκάορτο μέ τά σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου. Στό κέντρο δεσπόζει ὁ Μυστικός Δεῖπνος καί οἱ εἰκόνες ἀριστερά καί δεξιά: Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου, ἡ Γέννηση, τά Θεοφάνεια, ἡ Ὑπαπαντή, ἡ Μεταμόρφωση, ἡ Ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου, ἡ Σταύρωση, ἡ Αποκαθήλωση, ἡ Ἀνάσταση, ἡ Ανάληψη, ἡ Πεντηκοστή. Ἡ διακόσμηση μέ τήν ἄμπελο, συνήθως συμπληρώνει τήν ὅλη εἰκόνα τοῦ τέμπλου. Οἱ πιστοί, «τά κλήματα», πρέπει νά ἐνωθοῦν μέ τήν «Ἄμπελον τήν ἀληθινήν» γιά νά πάρουν τή θεία ζωή καί νά ἀνέβουν πρός τά οὐράνια. Ἡ Ωραία Πύλη εἶναι ἡ πύλη τῆς σωτηρίας, τό σημεῖο πού οἱ πιστοί ἐνώνονται μέ τό Σωτήρα τους, γιά νά εἰσέλθουν μαζί Του στό Ἅγια καί νά γίνουν ἅγιοι. Στά παραπόρτια εἰκονίζονται οἱ Ἀρχάγγελοι Μιχαήλ καί Γαβριήλ μέ τά ξίφη τους, ὡς ἄλλοι ἀκοίμητοι φρουροί, καί ἐμποδίζουν τήν εἴσοδο ἐκείνων, πού δέν συναριθμοῦνται στούς ἱερούς καταλόγους. Ὁ Γερμανός γράφει: «Ἡ τῶν θυρῶν κλείσις καί ἡ ἐπάνωθεν τούτων ἐξάπλωσις τοῦ καταπετάσματος... τήν νύκτα ἐκείνην δηλοῖ, καθ' ἣν ἡ τοῦ μαθητοῦ προδοσία προέβη καί ἡ πρός Καϊάφα ἀπαγωγή καί ἡ πρός Ἄνναν παράστασις καί αἱ ψευδομαρτυρίαι». Καί συνεχίζει ὁ ἅγιος λέγοντας: «Τοῦ καταπετάσματος συστελλομένου, τῶν θυρῶν τε ἀνοιγομένων, ἡ πρωΐα διατυποῦται, καθ' ἣν ἀπήγαγον Αὐτόν καί παρέδωκαν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι» (Μυστική θεωρία PG 98, σελ. 428).

Μέ τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ θά συνεχίσωμε στό ἐπόμενο κήρυγμα. **ΑΜΗΝ!**